

SAKSBEHANDLER
Eline Ova Sveen
Bård Langvandslien

VÅR REF.
22/00632-3

DERES REF.
21/973-10

VÅR DATO
20.04.2022

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Statsbygg
Postboks 232 Sentrum
0103 OSLO

v/ Mette Jakobsen

Avgjørelse av klage – utvendig solavskjerming - Vestbanen – Brynjulf Bulls plass 1

Innledning

Vi viser til klage fra Statsbygg 18.01.22 over Byantikvarens vedtak 17.12.21. Klagen gjelder avslag på dispensasjon for montering av utvendig solavskjerming på Vestbanebygningens sydøstlige fasade.

Klagen ble oversendt til Riksantikvaren fra Byantikvaren i Oslo den 02.02.22 og klagefristen er overholdt.

Den 21.03.22 skrev Riksantikvaren til Statsbygg og ba om kommentarer til Byantikvarens vurderinger av alternative løsninger. Statsbygg oversendte sine tillegg i e-post 25.03.22.

Saken anses som tilstrekkelig opplyst og tas til behandling.

Konklusjon

Riksantikvaren har kommet til at Byantikvarens vedtak omgjøres og det fattes nytt vedtak for de delene som gjelder solavskjerming, jf. forvaltningsloven § 34 fjerde ledd. Klagen tas til følge.

Juridisk status for eiendommen og forvaltningsmyndighet

Eiendommen ble fredet med hjemmel i kulturminneloven § 15 ved Riksantikvarens fredningsvedtak av 24.06.94. Formålet med fredningen er:

..å bevare Vestbanestasjonens hovedbygning og lokalstasjonsbygning som et arkitektonisk og kulturhistorisk verdifullt bygningsmiljø. Hovedbygningen bevares som et fremragende eksempel på de representative monumentalbygningene fra annen halvdel av forrige århundre og som et sentralt arkitektonisk hovedverk i norsk jernbanearkitektur i mur.

Lokalstasjonsbygningen bevares som et representativt bygg fra første del av vårt århundre som også utmerker seg ved den vellykkede tilpasningen til hovedbygningen.

Fredningen av eksteriøret skal sikre og bevare bygningenes opprinnelige arkitektur både i hovedstruktur og detaljering som utsmykning og dekor, opprinnelig materialbruk og overflatebehandling.

Fredning av hovedbygningens interiør skal sikre at alle opprinnelige bygningselementer og detaljer som fremdeles er bevart, skal være premissgivende og bevares ved eventuelle ombygginger i fremtiden. Det gjelder også eventuelle opprinnelige eller eldre bygningselementer som i dag er uidentifiserte fordi de nå er skjult som følge av senere ombygginger og endringer.

Fredning ens formål er først og fremst å sikre bygningenes arkitektoniske kvaliteter. Fredningen vil derfor ikke være til hinder for å foreta arkitektoniske tilbakeføringer der det er foretatt endringer.

Vedlikehold og istandsetting av bygningene skal utføres med tradisjonelle materialer og etter tradisjonelle metoder som er tilpasset bygningenes egenart.

Forvaltningsmyndigheten etter kulturminneloven § 15 a er lagt til Byantikvaren. Dette følger av forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 3 (4).

Bakgrunn for saken

I forbindelse med rehabilitering av Vestbanebygningen for Nobels fredssenter, søkte Statsbygg om dispensasjon for en rekke tiltak. Byantikvaren ga dispensasjon for 21 av 24 omsøkte tiltak i vedtak datert 17.12.21, men pkt. 20 som gjaldt utvendig solavskjerming ble avslått fordi Byantikvaren mente at etablering av screens, som trolig stort sett ville være nede, ville bli en svært synlig endring av fasaden som igjen strider mot fredningsformålet da det først og fremst er å sikre bygningenes arkitektoniske kvaliteter. Screens vil bidra til at de arkitektoniske kvalitetene vil bli forflatet, og Byantikvaren konkluderte med at tiltaket vil innebære et vesentlig inngrep i kulturminnet, som det ikke er adgang til å gi dispensasjon for i henhold til fredningen.

Avslaget er påklaget til Riksantikvaren.

Innholdet i klagen

Hovedpoengene i klagen er:

- Fredssenterets behov for å egnede undervisningsrom og oppholdsrom i sydfløyen.
- Behovet for solskjerming på den solutsatte sydfløyen.
- Alternative innvendige ventilasjonsløsninger vil gjøre det nødvendig med ikke-reversible gjennomføringer og luftføring over tak/fasade.

Byantikvarens vurdering av klagen

Byantikvaren viser i hovedsak til vurderingen i vedtaket om at utvendige screens utgjør et vesentlig inngrep i den fredete fasaden og at endringen vil være i strid med fredningsformålet. Screens vil ha en negativ virkning i fasaden og gi et forflatet uttrykk ved bruk. Byantikvaren mener at kurvmarkiser er godt tilpasset arkitekturen og har lange tradisjoner på bygningen.

Statsbyggs tilleggsmerknader

Riksantikvaren ba Statsbygg om utdypende merknader til Byantikvarens omtale av alternativ løsning med kurvmarkiser.

Statsbygg begrunner i e-post 25.03.22 søknaden med at det er nødvendig å endre solavskjermingen for å oppnå en fullgod løsning for et akseptabelt innneklima. Det oppnås ikke med løsningen med «øyelokkmarkiser» og persiennner som i dag. En alternativ økning av kjølekapasitet inne, vil skape en ny problematikk i form av trekk. Løsningen med screens anses som det eneste alternativet som gir en fullgod løsning og et tilfredsstillende innemiljø for lokalene i sydfløyen.

Riksantikvarens vurdering

Riksantikvaren som klageinstans kan prøve alle sider av saken, herunder om det påklagede vedtaket er basert på riktig bruk av dispensasjonsbestemmelsen og skjønnsutøvelsen i saken.

Kulturminneloven § 15a åpner for at det kan gis dispensasjon fra fredningsbestemmelsene. Bestemmelsen oppstiller to vilkår, som begge må være oppfylt for at dispensasjon kan gis. Tiltaket kan ikke medføre et *vesentlig inngrep*, og det må foreligge *særlige tilfelle*.

Vesentlig inngrep

Hva som er et vesentlig inngrep, beror på et faglig skjønn etter en helhetlig vurdering av inngrepets art og størrelse sett opp mot kulturminnets art og størrelse i tillegg til de kulturhistoriske og arkitektoniske verdiene i objektet. Formålet med fredningen og fredningsbestemmelsene er avgjørende for vesentlighetsspørsmålet.

Fredningsformålet

Formålet med å frede å Vestbanens hovedbygning og lokalstasjonsbygning er *å ta vare på et arkitektonisk og kulturhistorisk verdifullt bygningsmiljø*. Fredningen av eksteriøret skal *sikre og bevare bygningenes opprinnelige arkitektur både i hovedstruktur og detaljering som utsmykning og dekor, opprinnelig materialbruk og overflatebehandling*.

Dagens situasjon

I dag har fem av seks vinduer i andre etasje markiser i form av såkalte øyelokk. I første etasje har enkelte vinduer persienner med en forholdsvis kraftig kasse som skjuler persiennene.

Ønsket situasjon

Den omsøkte løsningen innebærer at alle vinduene på sydføyen får screens. Disse er illustrert i Statsbyggs dokumentasjon.

Vurdering

Riksantikvaren vurderer ikke at den skisserte løsningen innebærer et vesentlig inngrep i fredningsobjektet. Det totale inntrykket ved montering av screens vil ikke endre bygningen i så stor grad at vil stride mot fredningsformålet. Riksantikvaren legger vekt på at monteringen ikke vil innebære inngrep i vesentlig deler av bygningen. Riksantikvaren bemerker at vinduene ikke er originale, og det er dermed ikke tale om inngrep eller innfesting i originale bygningsdeler. Riksantikvaren legger også vekt på at det er tale om et reversibelt tiltak. Det tillegges vekt i vesentlighetsvurderingen.

Særlig tilfelle

For å kunne gi dispensasjon etter § 15 a, må det også foreligge et særlig tilfelle. Begrunnelsen for tiltaket er begrunnet med at

- Nobel fredssenter har behov for egnede lokaler til møter, undervisning, galleri og butikk. Dette er oppholdsrom hvor besøkende og ansatte vil oppholde seg over tid. Behovet for akseptabelt innneklima er derfor tilstede for at lokalene skal kunne brukes til sitt formål.

Den sydvendte fasaden er i betydelig grad utsatt for sol og varmeutfordringer. Kravet til et godt innemiljø tilsier at det foreligger et særlig tilfelle.

Samlet vurdering

Selv om vilkårene om at tiltaket ikke anses som vesentlig og det foreligger et særlig tilfelle, kan man avslå tiltak ut fra en helhetsvurdering.

Riksantikvaren mener likevel at det er grunnlag for å gi dispensasjon for solavskjerming i tråd med søknaden. Vi vurderer at den typen screens som det er søkt om er en mer diskre og bedre løsning enn dagens persiennner. Vi legger også til grunn at montering «øyelokkmarkiser» alene ikke vil gi en fullgod løsning for innneklimaet. Alternative innvendige tiltak vil kreve større inngrep i interiør og anses ikke som en god alternativ løsning i dette tilfellet.

Vi vil likevel anmode tiltakshaver om å vurdere om man kan bruke andre og mer diskrete løsninger. Microshades i form av film på vinduet brukes på andre bygg og gir en mindre synlig effekt. Det utvikles stadig bedre og mer diskrete løsninger for solavskjerming og vi oppfordrer til å vurdere om det finnes enda bedre alternativer. Vi vil også be om at tiltakshaver vurderer å montere markiser i for av øyelokk som allerede finnes i 2. etasje i tillegg til screens (eller annen løsning). Dersom man etablerer en automatikk hvor screens og øyelokk er nede samtidig og automatisk går opp når solavskjerming ikke er nødvendig, vil det bidra til at den visuelle påvirkningen av screens blir dempet.

Konklusjon

Riksantikvaren har vurdert alle sider av saken og har etter en samlet vurdering kommet til at klagen tas til følge jf. forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Byantikvarens vedtak pkt. 20 omgjøres slik:

Vedtak

Riksantikvaren innvilger søknaden om dispensasjon for montering av solavskjerming med screens. Dispensasjonen gjelder for de omsøkte vinduene i lokalene til Nobel fredssenter på Vestbanebygningens sydfly.

Utover dette opprettholdes fylkeskommunens vedtak datert 17.12.21.

Avgjørelsen er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28.

Vennlig hilsen

Anne-Judith Munthe-Kaas

Avdelingsdirektør (ef)
Leder Juridisk seksjon

Eline Ova Sveen

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Byantikvaren - Oslo, Postboks 2094 Grünerløkka, 0505 OSLO